

že spolnil svojo nalogo, če skuša nasprotno povedke enmalo poravnati; višji pretres pa preiskuje vsako povest natanko: ali je resnična ali ne. Gosp. dohtar je potem v izgledih starejše in novejše povestnice pot takega višjega pretresa razložil in o tem posebno velikih zaslug Niebuhrovih omenil.

Vodja gimnazijalnih šol gosp. Nečásek je bral predpis naukov in strahovanja v gimnazijalnih šolah v letu 1810, in pridjal nekatere razjasnila. Iz 2 razredov gimnazije so prestopili (1810—1813) učenci v licej s 5 razredi. Gimnazijalne javne šole so bile v Ljubljani, Novem mestu, Krajuji, Postojni in privatna v Idrii.

Gosp. profesor Metelko je popisal nesrečno osodo učenega rusovskega patra Maksima, kateri je za prave pravila slovenske slovnice toliko preterpel, da se po pravici more mučenec za slovensko slovnico imenovati. Z nevednimi pregledniki se je pri določi liturgiških knjig sperl in ker so se ti nanašali na veljavo cesarjevo, je P. Maksim brez ovinkov rekel, da v slovničarskih rečéh nima cesar nobene veljave; na to so ga sovražniki njegovi zatožili, da je veličanstvo razžalil, in v ječo je mogel, iz katere ga je po 33letnem terpljenji leta 1556 smert rešila.

Gosp. skriptor Kosmač je bral kratek življenjepis visoko učenega bukvarnika Matija Čopa, ki je v najbolji starosti v Savi utonil. Leta 1797 v Žerovnici na Gorenskem rojen, je dokončal tadajne modroslovske in 3 leta bogoslovskih šol v Ljubljani in na Dunaji; zapustivši bogoslovstvo se je podal k učiteljstvu; leta 1820 je šel za profesorja 5. in 6. latinske šole v Reko, leta 1822 pa je bil prestavljen v Lvov, 1827 pa v Ljubljano; leta 1828 po smerti Kalistra je prejel začasno službo licealnega bukvarnika, ktera mu je bila pozneje stanovitno izročena. Leta 1835 je goriomenjeno nesrečno smert storil. Znana je njegova velika učenost, posebno jezikoslovna. 18 jezikov je razumel in tudi v njih slovstvu dobro izveden bil. Škoda, da nam ga je nemila smert pred vzela, preden je kaj spisal in potomstvu zapustil!

Narodopisje.

Razne imena Istranov.

Obličja, jezik, noša in šege isterske so toliko različne, da bi se dalo misliti, da niso vsi na enkrat in ne od jednega kraja sém prišli. Tako ljudje okoli Pazina imenujejo svoje isterske sosede: Latine, prave Italijane na zahodnem morskem bregu, ter jih deržijo za zvite možé; od ondot gori do Raše, Zmina, Kringe, Finjana, Vlahe Arbanase (Slovane), med njimi so v Poraji blizo Vodnjana Vlaha Perojci, jedini staroverci v Istri; Vlahe Čiribirce s svojim jezikom na severni strani Čepiškega jezera; oni prvi se oblačijo bolj po horvaški, ti poslednji pa po bezjaški; Bézjake po sredi Istre od Pirana do Plomina; njih stara noša so kratke hlače, nogovice in čevlji; Fučke okoli Buzeta, vse, ki nosijo bele kapice, kakor spavne, in Savrine vse, ki hodijo v črnem oblečeni pod Terstom okoli Kopra; Čiče gori v Čičarii, Liburnjane pa samo po mestnih imenih imenujejo. J. V.

Jezikoslovne drobtinice.

Na vprašanje v „Novicah“ so nam dali gosp. Miroslav Vilhar vediti, da beseda sles ali sels namesto murbe po Senožškem nikjer ni navadna, in da sels nič družega ni kot laška beseda gelso (izgovorjana dželso), ktera pomeni murbo (drevo). — Zastran „Gute Miene zum bösen Spiel machen“, so nam pisali gosp. D. Hojker, da so večkrat slišali „za hudo se še dobrihtati“, — gosp. J. Pajk pa: „k zoperni igri smejeti se“. — Gosp. Cigale nam iz Dunaja pišejo, da se semtertje v slovensko pisanje napačno vriva beseda „stroga“ za „mašina“. V nobenem slavenskem narečji se kaj takega ne nahaja; sami

Čchi (pa ne prosto ljudstvo, ki pravi mašina) radi pišejo stroj (kar pomeni uredbo); pred nekaj leti pa so po starem pisali strog in v kakem akuzativu stroge, in od tod se je napačno v slovenske bukve in slovnike vrinila za mašino beseda stroga, ktera v slovenskem (na Štajarskem) pomeni svinjsko bolezen ikre (Finnen). — Dalje so nam gosp. Cigale sledeče pisali: „Kakor sem unidan od stroge omenil, vam hočem danas naznaniti važno pravilo, ki ga nima nobena slovenska slovnica, čeravno je v družih narečjih veljavno, in ktero sem od gosp. Miklošiča zvedel, namreč: pomanjšavna pritiklina —ica se pri imenih ženskega spola le takrat smé rabiti, kadar se imé končava na —a, na priliko: žena — ženica itd.; kadar pa se ime končava s kakim soglasnikom, se pomanjšavica le piše s ca ali ka; torej: vervca (ne vervica od verv), senca (od sen-i), durce ali dvérce, nočca, lučca itd.“ — Gosp. Kobe so nam pisali: „Ljube Novice! Ve bi naj bolj zvedile po Slovenskem gredé: ali se še kje rabi besedica „da“ pred glagolom v naznanivnem naklonu namesto besedice „ako“ ali „ko“ pred glagolom v vezalnem naklonu (verbindende Art), kakor jo rabijo beli Krajneci in Dalmatinci, na priliko: „da imam, bi ti dal“, namesto „ako bi imel, bi ti dal“, — „da grem na sejm, bi ti čevlje kupil“, — „da sem šel k maši, bi bil prav storil“ itd.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Gradca. Časnik štajarske kmetijske družbe „Wochenblatt“ razgláša v 5. listu, da spet letos 18. augusta se bodo delile darila (premije) 100 poslom možkega in ženskega spola in pa vincarjem in vincarcam, ki najmanj 10 let zaporedoma služijo pridno, zvesto in pošteno enega gospodarja; za darilo se delijo hranilnične bukvice po 20 gold. Kdor želi tako darilo prejeti, se ima zadnji čas do konca prihodnjega mesca s svojo prošnjo oglasiti pri pristojniku kmetijske podružnice svojega kraja.

Iz Gorice. Svetli knez in véliki škof goriški gg. Andrej Gollmayer so 12. dan t. m. svoji duhovšini in vsem vernim stanovnikom v goriški škofii razposlali pastirski list, v katerem gledé na čedalje višjo primanjstvo bogoslovcev prosijo milodarov za napravo odrejevavnice fantov (Kuabenseminar). Visoki gospodje, kateri nočejo imenovani biti, so v ta namen že obilo darovali; vendar je to še premalo. Doneski so dvojni: eni imajo biti za to, da se pripravna hiša za vzrejalnišče kupi; eni pa, ki se vsako leto odrajtujejo, so namenjeni za navadne potrebe take odrejevavnice. Gosp. tehanti so povabljeni, naj naberejo milodare med duhovšino, pa tudi med drugimi svojimi farani. Triest. Z.

Iz Celovca piše „Kl. Z.“, da so presv. cesar 9. dan t. m. dovolili napravo železnice iz Marburga čez Celovec, Belak, Lienc in Bruneken do tiroljske, — drugo stransko pa iz Belaka do tiste, ki bo iz Verone v Terst šla.

Iz Ljubljane. V poslednjem zboru mestnega odbora so zraven izvolitve gosp. Jeras-a, sedanjega aktuarja pri c. k. okrajni gosposki v Postojni, za drugega magistratnega svetovavca namesto gosp. Oblaka, ki se je zavoljo bolehnosti v odpočetje podal, in nekterih drugih reči, bili tudi mestni dohodki in stroški za tekoče leto po večkratnih natanjnih pretresih ustanovljeni. Dohodki so prevdarjeni z všteto mestno doklado na 79.146 gold., stroški pa na 86.062 gold.; torej bo konec leta manjkalo 6916 gold. — tedaj bo letošnja primanjstva precej manjša memo lauske.

Novičar iz raznih krajev.

Lombarško-benečansko kraljestvo je židane volje. Splošna prizanesba (amnestija) mu je bila oklicana 25. dan t. m. Lastnoročno pismo Cesarjevo do maršala Radecki-ga se tako-le glási: „Iz milosti prizanesem vsem iz lombarško-benečanskega kraljestva, ki so zavolj hudodelstva velike izdaje, razžaljenja veličanstva, zavolj motenja javnega pokoja in zavolj puntarstva še v ječah zaperti, in velevam,